

2016

Stichting Studentenpastoraat Leeuwarden

Inleiding

Hoe kijk je terug op een jaar EXPECT? We doen dat met een overzicht van een aantal activiteiten, maar gaan vervolgens in “Een andere wereld...” ook een beschouwende houding aannemen. Een aantal activiteiten van EXPECT is daarin terug te vinden, maar opgenomen in een groter verband waarmee ook verantwoording wordt afgelegd. Het is een beschouwing waarin hoger onderwijs, geschiedenis, ethiek, mensbeschouwing, geloof en kerk, sociale filosofie zijn opgenomen.

Tenslotte wordt ingegaan op de “Eendragt” de molen op de Kenniscampus die wordt gerenoveerd en de plaats is waar EXPECT gevestigd zal worden eind 2017.

Inleiding	2
Overzicht	3
Een andere wereld	5
De Eendragt	8
Landelijk	8

Overzicht

Hamburg, studiereis

Een stad bezoeken betekent een stad lezen. Wat heeft de stad te vertellen? De stad kan ons een spiegel voorhouden, zodat we actuele ontwikkelingen beter leren begrijpen. De steden die de afgelopen jaren werden bezocht openden gesprekken over zaken als: oorlog, armoede, Europa, mensenrechten, de toekomst, conflicten binnen de samenleving. Niet onbelangrijk is ook dat groepsleden, die elkaar van tevoren niet kenden, een band vormen gedurende de week. EXPECT organiseerde de afgelopen jaren reizen naar Jena, Praag, Freiburg/Straatsburg, Dresden, Krakau (en Auschwitz) en Berlijn. In de voorjaarsvakantie van 2016 werd Hamburg bezocht met als thema "Tor zur Welt". Met behulp van dat thema werd een beeld gevormd van het verleden van Hamburg: kolonialisme, emigratie, volkenkunde, verschrikking van de bombardementen door geallieerden en de veelkleurige samenleving nu.

Bali

Vele studenten verblijven enige tijd in Bali. Er is een locatie van de Stenden hogeschool. Het eiland wordt al lange tijd paradijseiland genoemd. Nederlandse onderzoekers kwamen er al in de koloniale tijd om een volk in alle puurheid te aanschouwen, maar ook kunstenaars vestigden zich er. Sinds enkele decennia is het een trekker voor massatoerisme. Bali onderscheidt zich op allerlei gebied: volksgeschiedenis, cultuur, religie, vulkanen, mensen, stranden, hotels, resorts, maar ook waren er momenten van terrorisme en politiek geïnspireerd geweld.

Misdaad en straf, mens en maatschappij.

Een cursus die 2x per jaar door EXPECT wordt verzorgd is "Misdaad en straf, mens en maatschappij". Dagelijks staan er nieuwsberichten over criminaliteit en rechtspraak in de media. Het behoort ook tot de onderwerpen waarmee een apart genre wordt gevormd voor romans en films. Criminaliteit roept veel op bij mensen: angst, verontwaardiging, verbittering, wraakzucht. Maar dan komen ook allerlei vragen op. Wat betekent recht doen aan slachtoffers? En is een vergeldende straf het enige dat je een dader te bieden hebt? Hoe kun je een samenleving, inclusief mensen die misdrijf op hun geweten hebben, beter maken? Tijdens de cursus vallen grote woorden: gerechtigheid, vergelding, medelijden, empathie, verzoening, vergeving, herstel.

Een aantal van de studenten die aan de cursus deelnemen zal werkzaam zijn met slachtoffers, gedetineerden of ex-gedetineerden.

Gewoon bijzonder

Groepen die als afwijkend of van lagere orde werden beschouwd zijn gewoon zeer bijzonder. Jongeren, ouderen, migranten, seksuele geaardheid, mensen met een beperking, maar ook mensen van toekomstige generaties. Groepen die vroeger niet echt serieus werden genomen, maar nu volwaardig meedoen en waarmee rekening moet worden gehouden. Dat zijn belangrijke veranderingen binnen in onze samenleving. Er is een mensvisie mee gemeoid. Het is niet alleen maar willekeur of strijd om de belangen van bepaalde groepen.

Stichting Studentenpastoraat Leeuwarden

In 1990 werd deze stichting opgericht om vanuit de kerken aanwezig te zijn in de wereld van het hoger onderwijs. De stichting is verbonden aan de Protestantse gemeente te Leeuwarden, Leeuwarden-Huizum en Goutum en de Vrije Evangelische Gemeente en de Doopsgezinde gemeente te Leeuwarden. Deze kerken leveren ook zeer belangrijke financiële bijdrage.

EXPECT

Onder de naam EXPECT of soms direct via activiteiten zijn wij in Leeuwarden aanwezig in het hoger onderwijs. De naam EXPECT drukt toekomstgerichtheid uit. Studenten ervaren hun studietijd als een tijd waarin ze de kans krijgen om een toekomst op te bouwen. Ze doen dat verwachtingsvol, optimistisch en ambitieus, hoewel ook vele studenten met tegenslagen en teleurstellingen te maken hebben. De naam EXPECT is ook geïnspireerd door hoopvolle verwachtingen die in de Bijbel zijn uitgesproken.

Praktische Sociale Filosofie

Dit was de titel van een cursus die vanuit EXPECT werd verzorgd. Er waren 7 bijeenkomsten met als onderwerpen: menswaardigheid, gelijkwaardigheid en compassie, verantwoordelijkheid, vrijheid en macht, gerechtigheid en rechtvaardigheid, volk, burgers en democratie, inclusieve samenleving.

HBO

Het Hoger Beroeps Onderwijs is vooral praktijkgericht. Maar bij het HBO hoort ook dat verder gekeken wordt dan hoe doe je iets in de praktijk toepast. De praktijk stelt je ook vragen met welk doel en met welke gevolgen jij handelingen verricht. Dat vraagt ook om een bredere bezinning, zoals de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Bovendien is natuurlijk binnen en buiten het HBO de persoon van de student én de beroepskracht vanb straks is zeer belangrijk. Wie is zij of hij? Hoe staat zij of hij in het leven en in het werk? Het antwoord op die vraag vind je niet in een boekje, maar je zult er student toch mee bezig zijn.

Spelactiviteiten kinderen AZC

Al vanaf 1995 organiseert EXPECT spelactiviteiten voor kinderen van AZC's. Daarmee doe je kinderen en ouders een groot plezier. Ze hebben veel achter de rug en leven in onzekerheid t.a.v. de toekomst in een min of meer geïsoleerde samenleving. In het verleden vonden deze activiteiten in de zomer plaats in het centrum van Leeuwarden, sinds 2014 in de meivakantie met in gedachten dat 5 mei Bevrijdingsdag is ook voor hen die in het AZC verblijven gevierd mag worden. Studenten van Leisure Management van de Stenden hogeschool organiseren de activiteiten in het kader van hun studie. Ze krijgen daarvoor studiepunten, maar vooral ervaren ze hoe zinvol recreatieve activiteiten wel niet kunnen zijn.

Leeuwarden

Leeuwarden is een stad in een regio waarin veeteelt, landbouw en tuinbouw zeer belangrijke bronnen van bestaan vormden. Nu is de natuur nog steeds belangrijk, als bron van inkomsten, maar ook als een zaak waarover je je zorgen maakt. Maar er is veel meer. Leeuwarden is ook een marktstad, een zaak waar justitie belangrijk was, het grootste ziekenhuis Fryslan staat, waar grote bedrijven gevestigd zijn vooral in de dienstensector, een stad met verschillende bestuurlijke organen. Het is ook een stad van culturele evenementen. Tenslotte: Leeuwarden is ook een belangrijk onderwijsstad waar jongeren uit de regio naar toe komen maar ook duizenden studenten uit het buitenland. Kortom: er is veel te beleven in Leeuwarden.

Een andere wereld ....

Altijd al verlieten veel mensen hun eigen land om elders hun heil te zoeken. Gedwongen door armoede of oorlog of juist uit eigen vrije wil, heel avontuurlijk en ondernemend. Ontdekkingstochten, koloniseren, migratie, het is van alle tijden, maar is ook zeker van onze tijd. Als mensen in beweging komen, komt veel naar boven, zoals: de eigen identiteit én die van de ander. Wat is je eigen identiteit en hoe verhoudt deze zich tot die van de ander met wie je nu je leefomgeving deelt? De vraag komt op, hoe waardevol het eigene is om te behouden als je eenmaal bent verhuisd. En bij degenen die nieuwe mensen in hun omgeving ontmoeten komt de vraag op hoe waardevol het eigene is om te verdedigen tegenover "vreemde gasten". Mensen die elkaar vreemd waren, leren soms zeer moeizaam hoe ze met elkaar om kunnen gaan. Culturen botsen met elkaar, maar er ontstaat juist ook voortdurend een gezonde uitwisseling. De botsing heeft echter wel vaak gewelddadige vormen aangenomen. Onderlinge strijd, zelfverdediging, veroveringszucht, kolonialisme, imperialisme. Die strijd heeft sommigen een grootse status gebracht, anderen zijn gekleineerd of zelfs ter dood gebracht. Soms zelfs systematisch. Ook in taalgebruik en bij de beeldvorming kan het er welwillend, maar ook zeer heftig en afwijzend aan toegaan.

In februari organiseerde EXPECT een studiereis naar **Hamburg**. Het studie-thema was de slogan die deze Hanzestad al een tijd voert: "**Tor zur Welt**", **poort naar de wereld**.

We waren o.a. in Ballinstadt. Vanuit deze plaats werden miljoenen mensen ingescheept om te emigreren vooral naar Noord-Amerika. Belangrijkste motief: armoede in Europa. Voor vertrek werden de potentiële emigranten medisch onderzocht en een groot aantal werd afgekeurd. Ze zouden toch niet welkom zijn in het "**Nieuwe Land**". Zij die vertrokken gingen een **groot avontuur** tegemoet. Helemaal opnieuw beginnen, in een land dat je nog niet kent. Samen met mensen uit allerlei landen in Europa. Het heeft Hamburg ook veel verdiensten opgeleverd. Daarnaast was Hamburg ook de stad waar schepen vertrokken richting o.a. de Duitse koloniën. In het museum van Volkenkunde dat we bezochten, was ook een expositie met als titel "**Blick ins Paradies**", waarin getoond werd hoe fotografen in Samoa, Tahiti en Hawaï zelf een beeld schiepen van een tropisch paradijs. Daarvoor werden modellen gezocht en gekleed en een studio ingericht.

Een bezoek aan Hamburg confronteert je ook met de Tweede Wereldoorlog. Op allerlei manieren werd zichtbaar hoezeer de wereld verdeeld was, de eigen wereld en die van de ander. Mensen in Hamburg kwamen ook dwangarbeiders tegen. Er zijn er honderdduizenden naar toegebracht. Mensen uit West- en Oost-Europa. Boven de stad verschenen geallieerde bommenwerpers die van de stad een **een ware hel** maakten. In enkele dagen vielen tienduizenden doden vielen. De naam van die geallieerde bombardementsactie was Bijbels: "**Operation Gommorha**". Het was inderdaad een vuurzee. Ook een andere wereld, maar het volstrekt tegenovergesteld van een vreedzaam paradijs.

Het woord paradijs is in Europa goed bekend. Zeker uit de wereld van de religie, maar het woord is wel een eigen leven gaan leiden. Mensen zijn op zoek naar het **paradijs. Voor even en voor eeuwig. Bali** is een eiland dat al in de Nederlandse tijd het paradijs werd genoemd. De Koninklijke Pakketvracht Maatschappij gaf in het begin van de vorige eeuw al een brochure uit met de titel `Bali, a garden of Eden` .

In de jaren '20 en '30 van de vorige eeuw vestigden buitenlandse kunstenaars zich in **Bali**. Met hun vestiging op Bali traden ze ook uit de westerse samenleving waar zoveel tumult heerste. Voor R. Goris en W. Spies was Bali ook een **vrijplaats** voor kunstzinnigheid en ook van homoseksualiteit. In de afgelopen decennia is Bali een oord van **massatoerisme** geworden en nog steeds doet de term "paradijs" het goed bij promotie-uitingen. Nadat in 2002 bij een **terroristische actie** meer dan 200 slachtoffers vielen in een discotheek in strandplaats Kuta verscheen een artikel met de titel: "**Bali, Paradise lost**".

Het woord “paradijs” is vooral bekend vanuit de religieuze achtergrond, maar zeker ook een populaire aanduiding die in gebruik is in de **wereld van toerisme en recreatie**. Dit laat zien dat er allerlei opmerkelijke verbindingen zijn tussen geloof en religie en de wereld die in **toeristische** opleidingen wordt gezocht en verkend.

Dit mooie en bijzondere eiland Bali is ook de plaats waar de Stenden hogeschool een vestiging heeft en waar vele studenten in het kader van hun studie enkele maanden verblijven.

EXPECT organiseerde een bijeenkomst met een presentatie over Bali als paradijseiland waarin verschillende lagen van geschiedenis, religie en cultuur van Bali werden besproken en met beelden werden geïllustreerd. Deze presentatie zal in de toekomst vaker worden gehouden.

Het lijkt vanzelfsprekend. Mensen hebben een huis, maken deel uit van de gemeenschap, eten en drinken, werken en gaan naar school en bouwen aan de toekomst. In **AZC St. Annaparochie** wonen mensen die hun **eigen land verlieten** om **elders heil** te zoeken. Ze kwamen uit Syrië, Afghanistan, Eritrea en andere landen om het onheil van oorlog en dreiging te ontvluchten om hier veilig te zijn met hun kinderen. Nederland denkt op **4 mei** terug aan het kwaad dat de 2e Wereldoorlog bracht en viert op **5 mei** de bevrijding. Een groep studenten **Leisure management** van Italiaanse, Duitse en Nederlandse nationaliteit organiseerde een dag met spelletjes en de volgende dag werd een uitstapje gemaakt naar Aqua Zoo in Leeuwarden. Na afloop van deze dagen gaven ze leesboeken en spelmateriaal aan de basisschool op het AZC.

De kinderen kwamen van ver en verblijven op een **binnendijs “eilandje”**, dicht bij de Waddenzee. Ze genieten met hun ouders van school, spel en vrijheid. Zeker voor hen is dat een **ervaring van rust en vrede**. Ze kennen het ook anders.

Wereldwijd hebben we op allerlei plaatsen een belangrijke verandering ondergaan. Met respect voor de authentieke identiteit en cultuur voor de meerderheid in een samenleving hebben we ook steeds meer oog gekregen voor groepen die in bepaalde opzichten afwijken van dominante groepen in de samenleving. Altijd is er een onderscheid aangehouden tussen **normaal en abnormaal** (of secundair, afwijkend, marginaal, minderwaardig). Maar een sterker besef van de universaliteit van de menselijke waardigheid heeft ons, helaas soms met weerzin, de ogen ervoor geopend hoeveel mensen wel niet op een eilandje geplaatst zijn midden in de samenleving. Ze mochten er zijn, maar hoorden er niet echt bij. Kinderen, mensen op leeftijd, LHBTI-ers (lesbisch, homo-, bi-, transgenders; interseksualiteit), migranten, personen met een lichamelijke of verstandelijke beperking en ook de toekomstige generaties. Zij kregen het woord in de **cursus “Gewoon Bijzonder”** en hebben veel te vertellen als je als samenleving echt wilt luisteren. Zo krijg je ook met elkaar oog voor nieuwe vragen en ook dilemma's.

Een andere **mini-samenleving** is die van de PI, penitentiaire inrichting, oftewel **gevangenis**. Hoe kijken we van buiten aan tegen de mensen die achter tralies leven? Als “boeven”, “schoften”, “onmenselijk tuig” dat je het liefst wilt lozen? Of als menselijke personen, met een eigen verhaal? In de **cursus “Misdaad en straf, mens en maatschappij”** worden allerlei vragen besproken die leven rondom criminaliteit vanuit ervaringen van mensen, maar ook vanuit het begrip **gerechtigheid**. Duidelijk is dat vol verontwaardiging en voldoening “gerechtigheid!” wordt uitgeroepen als iemand voor lange tijd wordt opgesloten. Maar het is ook een vorm van gerechtigheid om **slachtoffers én daders te helpen** in het vinden van een goede weg om verder te gaan na wat er gebeurd is. Streng straffen is niet veel meer dan een noodmaatregel. Gerechtigheid is meer.

Je kunt een samenleving van allerlei kanten bezien. Doe je dat dan krijg je zicht op allerlei mensen en groepen die anders in het verborgene onder soms moeilijke omstandigheden onder ons wonen. Maar het beeld dat je dan volledig is, raakt je ook in je levens- en wereldvisie. Het **”normale”**, het **overheersende, vertegenwoordigt ook vaak de norm**. Het afwijkend is al gauw **abnormaal en minderwaardig**.

Als je zelf met marginale groepen en personen contact hebt, verandert er ook iets bij jezelf. Ook in de beleving van je eigen persoonlijke identiteit. Je kunt niet gemakkelijk meer zeggen dat je “gelukkig” anders bent dan die mens die jou vreemd is. Juist de relatie met de ander die anders is, kan jou heel gelukkig maken en veel voldoening schenken, ook als beroepsbeoefenaar. Zelfs de keuze uit je eigen land of cultuur te stappen en een vreemde wereld binnentreden is te begrijpen. Op vakantie, tijdens een sabbatical, verhuizing naar een ander land, kan betekenen dat het loslaten van bekende regels, structuren, gebruiken, normen en waarden worden losgelaten omdat je je geïnteresseerd openstelt voor het andere, het vreemde. Dat voelt soms vreemd, maar is toch ook tegelijkertijd verrijkend. Het zoeken van het “paradijs” zit in ons. We worden gelokt en verlokkt door allerlei beelden en verhalen. Het weten van een andere wereld en daarover fantaseren is een deel van het menselijke bestaan van jongeren en ouderen. Het is ook het nut en de kracht van geloof en religie. Geloof en religie zijn hierin verwant aan kunst, politiek en filosofie. Expect verzorgde ook een **cursus Praktische Sociale filosofie**. De sociale filosofie is op academisch niveau al eeuwen bezig na te denken over de grondwoorden van het menselijk samenleven. In onze tijd motiveert en dwingt de herinnering aan oorlog en strijd van de 20e eeuw, maar ook geweld en spanningen in de huidige wereld ons op allerlei niveau tot nadenken. We gebruiken ze dikwijls, woorden als menswaardigheid, medemenselijkheid, compassie, vrijheid, macht, gelijkwaardigheid, gerechtigheid, verantwoordelijkheid, gemeenschap, volk, massa, inclusieve samenleving. Het zijn allemaal woorden die we in ook godsdienstige bronnen terugvinden. In Genesis 2:26 wordt de mens “**beeld van God**” genoemd. Paulus spreekt over de “**vrijheid in Christus**”. En als het gaat om “macht en machten” (De theoloog Barth sprak over “Herrenlosen Gewalten”) dan ontdek je telkens weer hoe vaak mensen slachtoffer worden van hun **zelfgeschapen machten**, waarover ze het beheer verloren hebben. Jezus was zelf slachtoffer van godsdienstige en politieke machthebbers. **Gerechtigheid** is een centraal woord dat door de gehele Bijbel heen wordt besproken met allerlei nuances. En in woorden als **gelijkwaardigheid** en een **inclusieve samenleving** herkennen we iets van een intense verbondenheid die tussen mensen bestaat niet allereerst als eigen prestatie maar als gave. Het is deze gave, die ons direct ook tot opgave meegegeven is.

Midden in de wereld bezig zijn met die andere wereld. Het **Koninkrijk van God, het paradijs, de hemelse stad?** Zo hooggestemd wordt er in de kerk gezongen, gesproken en gebeden. De kerk is ook een eilandje waar je je even afzondert om met alle fantasie en creativiteit die andere wereld te beleven. Niet om weg te glijden in een romantische en vrome droom, maar om die wereldse realiteit als eigen gebied te aanvaarden en de **eigen verantwoordelijkheid** op te pakken. Dat geeft **energie**. Met de voeten **in de realiteit staan**, maar je niet laten bepalen door alles wat als feit en daarmee gezaghebbend wordt opgediend. Dat geeft **openheid**: je zoekt naar partners binnen die **grote mensenfamilie** om in gesprek te gaan en samen te werken. Dat zijn mensen van allerlei slag. Dat zijn godsdiensten, ook niet-christelijke. Dat zijn maatschappelijke en politieke instellingen. Waarom blijven we niet onder ons, in de eigen vertrouwde kring? Eigen land, eigen kerk, eigen cultuur? Omdat we weet hebben van **die andere wereld**.

De Eendragt

EXPECT zal eind 2017 verhuizen naar de voormalige molen “**De Eendragt**” en zal daarin gevestigd zijn samen met het Centrum van Levensbeschouwing. Dat betekent dat er een markante plaats op de Kenniscampus zal zijn dat exclusief gericht is op vragen en thema’s rondom levens-, mens- en wereldbeschouwelijke ervaringen en thema’s. Dit vooruitzicht was aanleiding tot een aantal gesprekken onder leiding van drs. K.W. van der Hoek, vice-voorzitter College van Bestuur Stenden hogeschool. Besloten werd de naam Eendragt aan te houden. De term werd richtinggevend zoals blijkt uit de notitie die binnen de werkgroep is besproken

“De oude naam van de molen past bij het monumentale pand, maar ook bij de nieuwe bestemming. Eendragt is een karakterisering van wat er in de molen plaatsvindt: oog hebben voor en werken aan waardigheid, saamhorigheid, verbondenheid, vertrouwen, bewogenheid, respect, relaties, gezonde nieuwsgierigheid” (bron: notitie “Komen tot Eendragt”)

Hoe kunnen we binnen de diversiteit van het hoger onderwijs en het bonte gezelschap van studenten en medewerkers met dat thema aan de slag gaan? Het is een uitdaging. Het hoger onderwijs is niet alleen gefocust op de technische uitvoering van taken die al vastliggen, maar ook op vragen die met het bestaan van mensen en hun leefomgeving te maken hebben. Als Eendragt een aanduiding is van een kring dat een semantisch veld voorstelt is dan staan in die kring ook allerlei andere woorden: verbondenheid, verantwoordelijkheid, gerechtigheid, vrede, verwantschap, humaniteit, duurzaamheid, maar ook strijd, competitie, tegenstand, risico, dreiging, ondergang. Studenten zijn natuurlijk vaak vrolijk en soms met veel stress bezig met lessen, stages, tentamens, projecten, gesprekken, presentaties etc. Maar daarbij komen ze als het goed is ook grote levens- en wereldvragen tegen. Ook dat is een aspect van de kwaliteit van het onderwijs. .

Landelijk

Er is regelmatig contact met studentenpastoraten elders in Nederland via het LBS, het landelijk beraad studentenpastoraten. Rein Veenboer vervult momenteel het secretariaat. Belangrijke gespreksonderwerpen zijn landelijke en lokale ontwikkelingen. In september kwamen de studentenpastores bijeen in Groningen voor een tweedaagse studieconferentie. Het thema was: “Met behulp van kunst te kijken naar ons werk als studentenpastores”.

Binnen de PKN is er een positieve houding t.a.v. het categoriaal pastoraat. Vanuit het Solidariteitsfonds wordt deze vorm van pastoraat dat zich richt op specifieke doelgroepen financieel ondersteund.

Studentenpastores zijn niet in dienst van onderwijsinstellingen. Andere pastores werkzaam in het categoriale pastoraat zijn werkzaam in het kader van defensie, gezondheidszorg en justitie. Zij zijn meestal wel in dienst van de overheid of van grote maatschappelijke instellingen.

Tegenover de positieve houding binnen de PKN staat echter wel een zorgelijke achteruitgang van financiële mogelijkheden.